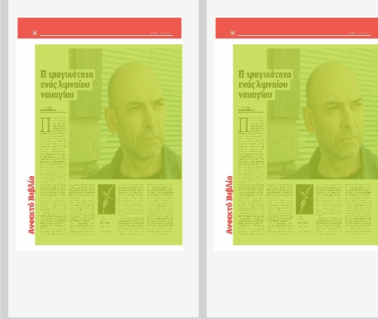

Η τραγικότητα ενός λιμναίου ναυαγίου Πώς ένα μυθιστόρημα

Media: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ Page: 60-61 Published at: 09-03-2024
Author: Surface: 1149.41 cm² Circulation: 4750
Subjects:

Η τραγικότητα ενός λιμναίου ναυαγίου

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Ν. ΠΕΡΑΝΤΩΝΑΚΗ

Πώς ένα μυθιστόρημα μπορεί να σταθεί όταν (από το εξώφυλλο) είναι γνωστό το τέλος του; Το αντίστοιχο ανάλογο το συναντάμε στην αρχαία τραγωδία, όπου ο θεατής ως γνώστης των πανελλήνιων μύθων, ξέρει και την υπόθεση του συγκεκριμένου έργου. Επομένως, είναι ο χειρισμός της από τον ποιητή που θα την εξυψώσει σε μια τεταμένη κορύφωση και θα αναδείξει την τραγικότητα των ηρώων της. Αυτό που κάνει ο Ηλίας Παπαμόσχος θυμίζει πλαγίως το «Προς Οφρύνιο» (1980) του Φίλιππου Δρακονταειδή, όπου το τρακάρισμα ενός φορτηγού και ενός Ι.Χ. συνδέει πάνω στον θάνατο τις μοίρες τριών ανθρώπων.

Ο Καστοριανός τώρα συγγραφέας στήνει τη μυθοπλασία του πάνω σε ένα ναυάγιο που συνέβη στις 13 Ιουνίου 1929 στη λίμνη της Καστοριάς. Ανήμερα της Αναλήψεως ένα νεότευκτο βενζινοκίνητο καράβι πλέει για πρώτη φορά από την πόλη προς το Δισπηλιό, μεταφέροντας πιστούς στο πανηγύρι του εορτάζοντας ναού. Το τρίτο ταξίδι δεν θα ολοκληρωθεί ποτέ.

Η αφήγηση μοιράζεται σε πολλαπλά πρόσωπα, που από την παραμονή αδημονούν για το πρωτόγνωρο ταξίδι με πλοίο. Από τον ικανότατο ιδιοκτήτη της «Περιστέρως» Ηλία Κακλαμάνο μέχρι την ημιαγράμματη μάνα Πολυξένη και από τον ερωτευμένο δά-

Ηλίας Παπαμόσχος

σκαλο Αλέξη Αλεξίου έως την έγκυο Ουρανία, όλοι ζουν το πριν μιας συμφοράς. Τελικά, ποιοι από αυτούς θα βρεθούν στον μοιραίο πλου και ποιων τα όνειρα θα πνιγούν στο λιμναίο βάθος; Ο θάνατος αποτελεί το ορατό τέλος κι αυτό που μένει να προσθέσει κάθε ικανός πεζογράφος είναι όλο εκείνο το πεδίο της ψυχολογίας, της δραματικότητας και της διάψευσης τα οποία θα δώσουν στο ιστορικό γεγονός μυθιστορηματικό φορτίο.

Ο Ηλ. Παπαμόσχος, με πολύχρονη θητεία στο διήγημα, περνά στην επικράτεια του μυθιστορηματικού, κατασκευάζοντας πάλι μικρές ιστορίες.

ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΜΟΣΧΟΣ
Ανάλυση
Μυθιστόρημα
Σελ. 233
ΠΑΤΑΚΗΣ, 2023

Αυτές όμως σταδιακά δημιουργούν ένα πλέγμα αλληλεπικωλύσεων, μικρών ονείρων και ελπίδων, θεμιτών επιδιώξεων μέσα στην καθημερινότητα της ζωής, άλλων βραχυπρόθεσμων κι άλλων μακροπρόθεσμων, οι οποίες ωστόσο προσκρούουν στο χέρι της μοίρας, που επιβεβαιώνει το γνωστό «όταν ο άνθρωπος κάνει σχέδια, ο Θεός γελάει».

Έτσι, όταν το δυστύχημα επέρχεται αιφνίδιο όσο και θανατηφόρο –σκηνή η οποία μάλλον «ξεπετάγεται» γρήγορα και χωρίς την απαραίτητη ένταση-, αναδεικνύεται πιο καθαρά η τραγικότητα που

βαραίνει ολόκληρη την πόλη. Η Καστοριά δηλαδή γίνεται μια άλλη Θήβα ή Μυκήνες, όπου η συμφορά πέφτει σαν κεραυνός και οι απλοί άνθρωποι, χωρίς να είναι βασίλεις ή ήρωες, ζαλίζονται από την απρόσμενη χειροδικία της μοίρας. Τραγικά πρόσωπα είναι, πρώτα, όσοι πνίγηκαν, καθώς δεν μπόρεσαν να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Εξίσου τραγικές φιγούρες, ίσως περισσότερο κι από τους νεκρούς, είναι οι ζωντανοί, που θρηνούν και συχνά κατηγορούν τον εαυτό τους για όσα δεν πρόλαβαν να κάνουν, για το δίχτυ προστασίας που δεν άπλωσαν πάνω από

Ο Ηλίας Παπαμόσχος παίρνει μια πραγματική ιστορία, το ναυάγιο του βενζινόπλοιου «Ορεστιάς» του Λεωνίδα Μπίβουλα το 1929, και βάφοντάς το με τα χρώματα της τραγωδίας, φτιάχνει ένα συγκινητικό μυθιστόρημα, που μιλά στην ψυχή του αναγνώστη

θνος ως ιδιοκτήτης του, φέρει ευθύνες επειδή το πλοίο υπερφορτώθηκε με υπερήριθμους επιβάτες και τελικά, ενώ είναι παρών, καθώς στέκεται στην αποβάθρα, δεν κάνει ό,τι μπορεί για να σώσει τους ναυαγούς. Ο ίδιος νιώθει τύψεις, θα ήθελε να ζητήσει αυτοπροσώπως συγγνώμη από τους συγγενείς των θυμάτων και να πάει φυλακή, αλλά από την άλλη, χήρος με τέσσερα παιδιά δεν διανοείται να τα αφήσει απροστάτευτα.

τα αγαπημένα τους πρόσωπα ή για όσα τώρα, μετά το ναυάγιο, έχουν χρέος (ή έτσι νιώθουν) να πράξουν.

Αν πρέπει να ξεχωρίσουμε μέσα στη συλλογική τραγικότητα κάποιον, αυτός είναι ο Κακλαμάνος που ταλαντεύεται ανάμεσα στην ενοχή και την αθωότητα. Είναι ο άνθρωπος που ντύνεται ευρωπαϊκά και φέρνει τη μηχανή στην επαρχιακή Ελλάδα, αλλά μια «αμαρτία», ένα σφάλμα του κλονίζει το αφήγημα περί προόδου και μονοσήμαντης εξέλιξης. Παρόλο που δεν οδηγεί αυτός το «μοτόρι», είναι νομικά και ηθικά υπεύ-

Οι δύο αυτές τραγικότητες συγκλίνουν στο σημείο της λύτρωσης, αυτής της εκρηκτικής λύτρωσης που έρχεται με την τρέλα ή και τον φόνο. Η κάθαρση έρχεται για τον αναγνώστη ως συναίσθηση της μοίρας των ηρώων και ως κατανόηση της μύχιας δικαιοσύνης που κανοναρχεί τον ανθρώπινο βίο. Ο Ηλ. Παπαμόσχος παίρνει μια πραγματική ιστορία, το ναυάγιο του βενζινόπλοιου «Ορεστιάς» του Λεωνίδα Μπίβουλα το 1929, και βάφοντάς το με τα χρώματα της τραγωδίας, φτιάχνει ένα συγκινητικό μυθιστόρημα, που μιλά στην ψυχή του αναγνώστη.